

PEYZAJ MİMARLIĞI KONGRESİ-2000
19-21 Ekim 2000 / ANKARA

PEYZAJ MİMARLIĞI'NIN
GELİŞİM SÜRECİNİ ETKİLEYEN KRİTERLER

Peyzaj Mimarı Selami DEMİRALP

PROMİM Çevre Düzenleme Kentsel Tasarım Bilgisayar Hizmetleri Tic. Ltd. Şti.
Yeşilyurt Sokak No:21/5 06690 A.Ayrancı-ANKARA
sdemiralp@promim.com

ÖZET

Son yirmi yılda hızlı bir gelişim gösteren ve 'göreceli de olsa' diğer disiplinler arasındaki yerini almaya başlayan Peyzaj Mimarlığı, henüz yeterli seviyeye ulaşmamıştır. Peyzaj Mimarlığı'nın, ilgili kişi ve kurumlara gerçek anlamda kendisini kabul ettirebilmesi, ortaya çıkan "sonuç ürün"ün kalitesiyle ilgilidir. "Sonuç ürün"e ulaşmada belirleyici kriterler ise;

- Eğitimin kalitesi,
- Tecrübe oluşturma çalışmaları,
- Proje ve uygulama kalitesi,
- Teknolojiden faydalanma,
- Diğer meslek disiplinlerinden faydalanma,

şeklinde karşımıza çıkmaktadır.

Bunların, genel düzen içerisinde bütünün birer parçaları olduğunu görmekteyiz. Eksik bir parça, elde edilecek "sonuç ürün"ün niteliği açısından, kaliteden uzaklaşılmasına neden olacaktır. Döngüsel bir şekilde birbirinin içine geçen bu olguların önemsenmemesi ve buna ilişkin önlemlerin alınmayarak gelişmeyi, değişimin doğal bir süreci olarak görmeye çalışmak, sonuçta yanlışlar dizininin oluşmasına neden olacaktır.

Bunu önlemenin yolu da, elde edilecek "sonuç ürün"ün kalitesi ve başarısıyla Peyzaj Mimarlığı'nın gelişiminin paralel olduğunu bilmek, bu doğrultuda yeni eylem planları hazırlamak ve uygulamak olacaktır.

ABSTRACT

The discipline of Landscape Architecture which has performed rapid development within the last two decades, relatively started to take its place among other disciplines, but has already not reached adequate level. To prove worth of Landscape Architecture to related people and institutions is directly related to the quality of the "end product". In this respect, basic criteria to achieve the "end product" can be summarized as follows:

- Quality of education,
- Studies on professional experience,
- Project and implementation quality,
- Level of using technology,
- Level of interdisciplinary collaboration.

These issues can be seen as parts that constitute the whole and absence of one of them may result in loss of quality in the "end product". Further, under estimation of these issues which

PEYZAJ MİMARLIĞI KONGRESİ-2000
19-21 Ekim 2000 / ANKARA

have circular relation to each other, or approaching to the concept of development as a natural result of change by neglecting necessary arrangements will cause a set of defects.

To prevent such conditions will only be possible by considering the parallel effect of the “end product” in the development process of Landscape Architecture as well as preparing and implementing new action plans.

GİRİŞ

“Sonuç ürün”e ulaşmada karşılaştığımız “Eğitim, Tecrübe, Proje, Teknoloji ve Faydalanma” kriterleri, işleyişte sıra olarak birbirini izlemeyip, reaksiyonel bir biçimde birbirlerinin içine geçmektedirler. Bu değerlerin her birininin ayrı ayrı irdelenmesi, yöntemsel arayışların temelini teşkil edecek ve potansiyel sorunların aşılmasında yöntem tayin edecektir.

EĞİTİM:

Branşlaşmanın temel taşı niteliğinde olan eğitim, kalite açısından ne kadar üst seviyelere getirilebilirse, o derecede nitelikli meslek erbabı kişiler “piyasaya” sürülebilir (mesleğin her yönde icra edilmesi).

Öğrenimin, eğitimin önemli bir parçası olduğu yadsınamaz bir gerçektir. Ancak bu gerçek, öğrenimin yalnızca ilgili mevzuatlara göre verilen bilgilerle sağlanması anlamını da taşımamalıdır. Bilgiye ulaşmada geçmişin tecrübeleri ve kanıtlanmış değerleri, bugünün rasyonelliğiyle birleştirilerek yeni ufuklar sağlayabilecek şekilde teorik bilgilendirmenin pratiğe dönüştürülebilmesi, eğitime artı değer katabilecek parametrelerdir.

Akademisyenlerin piyasa koşullarında kendilerini geliştirebilme olanakları, sağlanan imkanlar ve buldukları konum itibarıyla sınırlıdır. Bu sınırlılık, belli bir birikim ve tecrübeye sahip, mesleklerinde önemli yerlere gelmiş kişilerin, eğitimin bir parçası haline dönüştürülmesiyle ortadan kaldırılabilir.

Peyzaj Mimarlığı eğitimi alan kişilerin kazanabilecekleri bilgi ve birikim, kendilerinin yetenekleriyle, eğitim kurumlarının olanaklarıyla ve eğitimcilerin birikimleriyle sınırlı kalmamalıdır. Eğitimde kalitenin yükseltilmesi, sadece sistemin radikal değişiklikler ile yeniden yapılandırılmasıyla değil, sanal bir dünya niteliğindeki eğitim kurumlarının gerçek dünyadaki değişimleri, yaşanan tecrübeleri, sorunları ve çözümleri, gelişen teknolojiyi ve değişimi, sistematik bir şekilde eğitim yapısına enjekte edilmesiyle de sağlanabilecektir.

Sonuçta, mesleki etiğin bilincinde, özgüveni sağlanmış, çağa ayak uydurabilecek yeni nesil, Peyzaj Mimarlığı meslek disiplini kaliteyi oluşturup, bunu yayacak potansiyel bir güç olarak gündemdeki yerini alabilecektir.

TECRÜBE:

Mesleki eğitimini tamamlayıp (lisans veya lisansüstü) Peyzaj Mimarlığı'nı uygulamaya hak kazananlar, gerçekte büyük sorunlarla karşılaşmaktadırlar. Elde edilen teorik bilgilerin pratikle çakışması ve genelde bilgi yetersizliğinin farkına varılması sonucunda büyük handikaplar yaşanmaktadır.

Henüz yeterli tecrübeye ulaşmadan proje, üretim ya da uygulama olanaklarıyla karşılaşıldığında ortaya çıkartılan vasat örnekler, Peyzaj Mimarlığı'nı olumsuz yönden fazlasıyla etkilemektedir. Özellikle proje çalışmalarında, belli bir yeterliliğe kavuşmadan kapsamı, özelliği

PEYZAJ MİMARLIĞI KONGRESİ-2000
19-21 Ekim 2000 / ANKARA

ve büyüklüğü ne olursa olsun üretimine girilmesi, çok büyük bir oranda yetersiz, yanlış ve bilimsel verilerden yoksun Peyzaj Projeleri'nin ortaya çıkmasına neden olmaktadır.

Bunun önlenmesine yönelik hiç bir kural, yasa ya da yönetmelik bulunmaması nedeniyle bu örnekler her geçen gün daha da çoğalmakta ve kendine saygın bir yer edinmeye çalışan Peyzaj Mimarlığı meslek disiplinini baltalayıcı bir rol üstlenmektedir. Bu konuda çözüm üretiminde en büyük görev Peyzaj Mimarları Odası'na düşmektedir.

PROJE:

.Peyzaj Mimarlığı'nı "sonuç ürün" açısından diğer meslek disiplinleri arasında hakedeceği yere taşıyacak en önemli unsurların başında, "proje ve uygulama"nın kalitesi gelmektedir. Ortaya çıkartılan projelerin niteliği ne derece bilimsel verilere dayanan, özgün niteliklere sahip, tasarım ve sunum açısından iyi ve uygulanabilir koşullarda olabilirse, Peyzaj Mimarlığının sektörel gelişimi de o oranda artacaktır.

Fakat, günümüzdeki koşullar sebebiyle bunu beklemek hayalcilik olacaktır. Çünkü ortaya çıkan iyi örnekler daima azınlıkta kalmaktadır. Dolayısıyla, çoğunluğun iyi olmayan örneklemeleri, az miktardaki iyi örnekleri elimine etmekte olduğundan, diğer meslek disiplinlerinin negatif görüş ve davranışlarının yansımalarına maruz kalınmaktadır.

Burada önem taşıyan birinci nokta, Peyzaj Mimarlığı'nda branşlaşma ve uzmanlık konularına geçiş sürecidir. Çıkış noktası, branşın eğitim aşamasında belirlenmesi, lisans sonrası da belirli yasal zeminlere oturtulmuş yaptırımlarla kişilerin yetenek ve kapasiteleriyle orantılı çalışma alanlarına yönlendirilmesiyle olabilecektir.

.Sektörel gelişimdeki önemli noktalardan biri de, mesleki rekabetin yaşanması/yaşattırılmasıdır. Bunu sağlayacak en önemli kriterlerden birisi, "proje yarışmaları"dır. Ne yazık ki bu konularda Peyzaj Mimarlığı hâlâ, ikinci sınıf meslek muamelesi görmektedir. En acil bir biçimde, gerekli yasal düzenlemeler yapılarak bunun çözümünün üretilmesi gerekmektedir.

Günümüz koşullarında rekabet, üretilecek proje çalışmalarında kalitenin arttırılma çabalarıyla değil, etik olmayan çıkar çatışmalarıyla eş anlamlı tutulmaktadır. Ne yazık ki koşullar, bu yönde zorlayıcı etki yapabilmektedir. Sonuçta, ortaya çıkartılan proje çalışmaları vasıfsız kalmakta, nitelik ve kaliteden uzaklaşmasına neden olunmaktadır. Bunu önlemek, başta "Oda"nın yaptırım gücünü kullanması ve genele yaymasıyla mümkün olacaktır.

.Son on yıldır bazı yerel yönetimler tarafından başlatılan ve kapsamı (arzu edilen seviyeye ulaşmasa da) genişleyerek devam eden "zorunlu peyzaj projeleri"nin yapım ve onay süreci, büyük aksaklıklar taşımaktadır. Hangi boyutta olursa olsun hazırlanan peyzaj projeleri, sahip olması gereken niteliğe ulaşmamaktadır. Bunda en önemli etken, yürürlükte olan bazı yasa ve yönetmeliklerin yaptırım gücünün, günün değişen koşullarına uyum gösterememesi ve çoğu zaman yanlış yorumlanmasıdır.

Yönetmelikler doğrultusunda mimari vaziyet planlarına kesinlikle (ya da gözü kapalı) uymak zorunluluğunda olmak, var olan yanlışları ve/veya eksiklikleri proje yalanlarıyla devam ettirmekten öteye götürememektedir. Bunun doğal bir sonucu olarak da ilgili kuruma ayrı (onaylatılabilecek), mal/iş sahibine de ayrı (uygulanabilecek) peyzaj projelerinin yapılmasını ortaya çıkarmaktadır. Daha vahim olanı ise projeyi yaptıran kişi ya da kurumun ağırlıklı olarak asıl amacının, zorunlu bir prosedür olarak gördüğü Peyzaj projelerini, ne şekilde olursa olsun

PEYZAJ MİMARLIĞI KONGRESİ-2000
19-21 Ekim 2000 / ANKARA

yaptırmak olması, neticede sadece onaylatılmak amacını taşıyan uygulanabilirliği olmayan eksik ve yanlışlarla dolu “tek bir proje” yapıldığı ne yazık ki, acı bir gerçektir.

Yürülükte olan prosedürlerin bugünün koşullarında işletilmesindeki sakıncalar, “sonuç ürün”ün kalitesini olumsuz yönde etkileyen faktörlerden biridir. Bunu önlemenin yolları vardır. “Oda”nın işlerliğini kazanması ve nitelikli kadroları yapılandırması, onay konumunda bulunan Peyzaj Mimarları’nın yaptırım güçlerini, kalıplaşmış yanlışları devam ettirip tasarıma müdahale ederek değil, doğru olanı inisiyatiflerini kullanarak desteklemeleri ve sorumluluğu paylaşmalarıyla olabilecektir.

TEKNOLOJİ:

.Bilişim konusunda inanılmaz bir ivme sergileyen teknolojik gelişim, özellikle proje çalışmalarında mükemmel faydalar sunmaktadır. Bir projenin güçlü olması, kendisini kabul ettirmesiyle doğru orantılıdır. Eğitimden başlayarak teknolojik transferlerin, “sonuç ürün”e ulaşmanın her aşamasında kullanılması, Peyzaj Mimarlığı’nın geleceğini olumlu yönden etkileyecek faktörlerin başında gelmektedir.

Günümüzde Peyzaj Mimarlığı’na hizmet edecek çeşitli yazılımlar ile donanım destekleri bulunmakta ve her geçen gün geliştirilmektedir. Profesyonel proje çalışmalarında başarıyla kullanılmakta olan bu teknolojik atılımlar, mesleki rekabetin gücünü artırmak amacıyla belli standartlara kavuşturulabilir ve “Oda” tarafından bu konuda proje sahiplerine belli yaptırımlar uygulayabilir.

Artık, mimarlık ve mühendislik disiplinleriyle beraber yapılan çalışmalarda “Bilgisayar Destekli Tasarım ve Çizim”, ortak proje dili olarak kullanılmaya başlanmıştır. Bu gelişime dahil olamama, eliminasyonu beraberinde getirecektir. Belli teknik standartlara oturtulamayan proje çalışmalarında kaos kaçınılmaz olacak ve olumsuz etkileri Peyzaj Mimarlığı’nın gelişimini sekteye uğratabilecektir.

FAYDALANMA:

“Sonuç ürün”de kaliteye ulaşmak, kapsamlı çalışmalarda etkin bir rol oynamakta olup karşılaşılabilecek sorunlarda, daha da önemlisi sorunların aşılmasında yetersiz kalabilme gerçeğinin her zaman gündemde olması, bütün disiplinler için geçerlidir. Peyzaj projelerinde bunun aşılması da, ilgili branşların projelere dahil edilmesi ve onlardan, bilgi ve teknik yönden faydalanılmasıyla olabilecektir.

Son yıllarda gündemde bulunan ve örnekleri hızla çoğalan Kentsel Tasarım çalışmalarına dahil olabilmek ve bunu sahiplenici ilgili disiplinlere kabul ettirebilmek, sahiplenmekle eş anlam taşıyabilir. Bunun için mesleki kaliteyi artırıp, gözler önüne sermemiz gerekmektedir. Başka bir deyişle bu alanda yapılan örneklemeler ile kendimizi, öncelikle kendimize kanıtlamamız gerekmektedir.

Peyzaj Mimarlığı meslek disiplini icra edilirken eğitim sırasında ve sonrasında, paralel meslek disiplinlerinden faydalanmanın önemi her zaman karşımıza çıkacaktır. Peyzaj projesinin, bir organizasyon projesi olduğunu kabul edersek, daha da önemlisi kabul ettirebilirsek, bütün bunların değeri anlaşılacaktır. Burada önemli olan nokta, kişilerin kendilerini Peyzaj Mimarlığı mesleğinde ve diğer disiplinler arasında ürettiği “sonuç ürün”lerle kanıtlamış olması ve bu organizasyonu sahiplenebilmesidir. Bu sahipliliği, tecrübe ve niteliği oluşmamış kişilerin gerçekleştirebilmeleri ise hemen hemen olanaksızdır.

PEYZAJ MİMARLIĞI KONGRESİ-2000
19-21 Ekim 2000 / ANKARA

Bu yüzden, Peyzaj Mimarlığı meslek disiplininin saygınlığının sağlanabilmesi, onun eğitimini verenlerin, onu icra edenlerin ve bir mesleki güç oluşturmak amacıyla çatısı altında toplanılmış olan Peyzaj Mimarları Odası'nın, kalitesiyle, gücüyle ve değişen koşullara ayak uydurabilme kabiliyetiyle paralellik göstermektedir.

SONUÇ

Peyzaj Mimarlığının gelişim sürecindeki ataleti yok etmek, “sonuç ürün”ün kalitesi ile sektörel gelişimin paralel ilişki içinde olduğunu bilmek ve bu konuda yeniden yapılanma içerisine girmek, kaçınılmaz bir sorumluluktur. Bu nedenle;

*Eğitimin kalitesini yükseltmek, yapılması gereken en önemli unsurlardan biridir. Bunun sağlanmasında en büyük sorumluluk da eğitmenlere düşmektedir. Yaşanan gerçekleri, mesleki tecrübeleri, sorunları, çözümleri ve değişimleri, mesleğinde mesafe katetmiş ve uzmanlaşmış kişi ve kurumları, eğitimin bir parçası haline dönüştürebilmelidirler.

*Her geçen yıl sayıları artan ve gerekli altyapı oluşturulmadan yeni Peyzaj Mimarlığı Bölümlerinin açılmasına tepki gösterilmelidir. Yetişmiş bir eğitim kadrosuna ve teknik olanaklara sahip olmadan açılan bu bölümler, çoğunluk olarak niteliksiz Peyzaj Mimarlığı adaylarının ortaya çıkmasına ve bu konuda da mesleki enflasyonun oluşmasına yol açacaktır.

*Yeni mezun olarak serbest piyasaya atılacak Peyzaj Mimarları'nın, en az bir yıl, optimum iki yıl “mesleki tecrübe oluşturma çalışmaları” yapabilmeleri sağlanabilmeli, bu süre sonunda mesleki temsil yeterliliği öngörülmelidir.

*Eğitim kurumlarında, döner sermaye aracılığıyla yapılan işlerin piyasa koşullarının altında olmamasının eğitmenler tarafından dikkate alınması, hem akademik kariyerin değerini hem de mesleki rekabetin gücünü artırıcı rol oynayacaktır.

*Peyzaj Mimarları Odası'nın işlerliğini geçerli kılmak ve maddi/manevi bir güç haline gelebilmesini sağlamak için, işlerliğinin yeniden yapılandırılması bir zorunluluktur. PMO, güçlü bir platforma sahip olabildiği ölçüde, mesleki gelişimde etkin bir rol üstlenebilir. Bunu sağlamanın koşulları ise;

-Oda'nın, düzenli ve sistematik yayınlar üretmesi, sektörel iletişim konularında üyelerini bilgilendirici pozisyona bürünmesi gereklidir. Bu konuda baskı ve postalama masraflarını minimize edecek elektronik posta yöntemiyle üyelerine ulaşabilir. Bu tür bilgilendirmeler ile doğal olarak üye portföyünü geliştirebilecektir.

-Meslek odasının güçlü bir platforma sahip olması yalnız üye sayısı ile değil, aynı zamanda güçlü bir özel sektörü barındırmasıyla da olanak dahilindedir. Bir mesleğin gelişimi, meslek odasının yaptırım gücü ile doğru orantılıdır. “Oda”, kapsamı genişleyen Peyzaj Projeleri'nin ülke genelinde zorunlu ve vize şartlı olmasına güç sarfetmeli ve bunun genele yayılmasını sağlamak ise asli görevleri arasında yer almalıdır.

-Kamu ve özel kuruluşların özellikle proje ihtiyaçlarını, kendi bünyelerinde çözümlenmelerine göz yumulmamalıdır. Bu tür yerlerde çalışan veya çalışacak olan Peyzaj Mimarları'nın proje yapma sorumluluğunu değil, onay ve kontrol sorumluluğunu üstlenmeleri gerektiği her platformda dile getirilmeli, bunun kabul ettirilmesi için gerekli düzenlemeler gerçekleştirilmelidir. Çünkü en büyük yanlış, kişinin kendi yaptığı projeyi yine kendisinin onaylamasıdır ki, bu da yukarıda bahsedilen sorunların en büyüğünü teşkil etmektedir.

PEYZAJ MİMARLIĞI KONGRESİ-2000
19-21 Ekim 2000 / ANKARA

-İştigal konusu direk olarak Peyzaj Mimarlığı hizmetleri olmayan kişi ya da kuruluşların bu iş dalına soyunup Peyzaj Proje hizmetlerini, biçare ve tecrübesiz Peyzaj Mimarları'nı en ucuz bir şekilde kullanarak çözmelerine ve hâlâ bu yöntemin devam ettirilmesine "Oda" tarafından bir son verilmelidir. Bu tür kuruluşlara, büro tescil belgesi verme aşamasında Peyzaj Mimarının en az %30 ortak olma zorunluluğu getirilmelidir.

-Sıkça karşılaşılan, uygulama işini yapabilmek amacıyla proje çalışmalarını ücretsiz ve niteliksiz sonuçlandıran kişi ve kurumlara, yaptırım gücü uygulanabilmelidir.

-Projecilikte sınıflandırma, uygulama çalışmalarına ise karne usulünün getirilmesi (bu konuda PMO'nun bir hayli yol katettiği bilinmektedir) ve Peyzaj Mimarlığı hizmetlerine adapte edilmesine süratle geçilmelidir.

Bütün bu eylem planlarının uygulamaya konulmasıyla kazanılacak faydalar;

Mesleki rekabet etik kurallar çerçevesinde gerçekleşecek ve "sonuç ürün"ün elde edilmesinde profesyonel bağlamda kalite elde edilecektir.

Özel sektörün gelişiminin sağlanmasıyla en önemli sorunlardan biri olan yeni mezunlara hem "mesleki tecrübe kazanma", hem de gelişmiş "iş" olanakları sağlanabilecek, eğitim aşamasında da "staj" imkanları fazlasıyla sunulabilecektir. Bunun yanında yasal yaptırımlar daha rahat uygulanılabilecek, Peyzaj Mimarlığı'nda "kalite" kavramı bütün kurumlara yerleştirilebilecektir.

Doğal bir sonuç olarak da Peyzaj Mimarları Odası, maddi/manevi büyük değerlere ulaşarak sektörel gelişim sürecini perçinleyecektir.

Kaliteli "sonuç ürün"lerin elde edilmesi beraberinde, Peyzaj Mimarlığı meslek disiplinini hakettiği saygın noktaya ulaştırarak, vazgeçilmez bir değer haline büründürecektir.